

General-pukovnik
Đuro LONČAREVIĆ

NAUČNOISTRAŽIVAČKI RAD U ORUŽANIM SNAGAMA PRED NOVIM ZADACIMA

Uvodna reč general-pukovnika Đura Lončarevića, predsednika Saveta za naučnoistraživački rad u oružanim snagama na sednici Saveta 8. januara 1976. godine — o zadacima naučnoistraživačkog rada u oružanim snagama na bazi stavova i sugestija koje je drug Tito izneo prilikom referisanja saveznog sekretara i drugih najviših starešina u oružanim snagama na Brionima 7. oktobra 1975. godine.

Savremenu, složenu međunarodnu situaciju, i pored pozitivnih trendova izraženih u Helsinkiju, karakteriše široki front pritisaka, subverzija i oblika »tihog rata«. U ovo vreme ne mogu se isključiti ni oružane intervencije, lokalne agresije i ograničeni ratovi.

Zbog toga borbu za mir, ravnopravnost i miroljubivu aktivnu koegzistenciju moraju da prate neprekidni intenzivni naponi za jačanje snaga odbrane i bezbednosti zemlje.

Na udaru agresivnih snaga nalaze se, pre svega, najistaknutije nesvrstane zemlje. Tako je i naša zemlja objekat neprekidnih nasrta i pravljenja poteškoća raznih vrsta, kojima neprijatelji socijalističke, samoupravne i nesvrstane Jugoslavije žele da ometu njen samoupravni socijalistički razvoj. O tome je drug Tito rekao: »Nas stalno napadaju vani, stalno se sa nama bave. Oni će nas napadati i u budućе. Zato moramo da budemo budni, odlučni, oštri i spremni za kontraudare«.

Naši uspesi se zanemaruju, a teškoće preuveličavaju. Povampirna informbirovština, liberalizam, tehnokratizam, nacional-šovini-

zam i drugi neprijatelji svih boja povezuju se u svom otporu realizaciji politike SKJ, primeni Ustava SFRJ i zaključaka X kongresa Saveza komunista Jugoslavije. Ukazujući na to drug Tito je podvukao: »Imamo dosta protivnika koji nastoje da podriju našu čvrstinu, naš politički sistem zasnovan na socijalističkom samoupravljanju«.

Reč je o ideološkoj i političkoj prethodnici u borbi protiv interesa radničke klase i naroda Jugoslavije; to je potencijalni ili već na neki način angažovani saveznik onih snaga koje imaju agresivne namere i planove prema našoj zemlji.

I ovom prilikom, na Brionima, konstatovano je da je stabilnost naše socijalističke zajednice — koja rezultira iz ukupnog razvoja našeg društva — najbolji odgovor na sve pokušaje da se Jugoslavija dovede na pozicije jednog ili drugog bloka. Istovremeno ona je i potvrda nemoći svih unutrašnjih opozicionih snaga pred jedinstvenim SKJ i čvrsto zbijenim redovima radnih ljudi, naroda i narodnosti naše zemlje na putu izgradnje samoupravnog socijalističkog društva.

S tim u vezi drug Tito je podvukao da je, s obzirom na naš veliki ugled u svetu i naše jedinstvo, teško pretpostaviti da bi se neki agresor tek samo onako upustio u avanturu — da napadne našu zemlju. Međutim, maršal Tito ceni da opasnost postoji i da je ona »... u direktnoj zavisnosti od našeg unutrašnjeg političkog jedinstva i čvrstine. Ako obezbijedimo to da imamo organizaciono, idejno i moralno-politički čvrst SKJ, razgranat i dobro organizovan sistem odbrane, čvrstu i moralno-politički jedinstvenu Armiju i oružane snage u cjelini, čvrsto stanje u društveno-političkim zajednicama, u privredi, onda je ta opasnost mnogo manja«.

Naše oružane snage dosledno ostvaruju politiku Saveza komunista Jugoslavije. One su integralni deo jedinstvenog sistema opštenarodne odbrane i jedan od najsnažnijih faktora stabilnosti zemlje. U stvari, čvrste, idejno-politički i moralno jedinstvene i nepokolebljive oružane snage su garancija naše nezavisnosti, vlastitog samoupravnog socijalističkog puta i sigurna brana protiv neprijateljskih pokušaja sa bilo koje strane. »Upravo zato« — podvukao je drug Tito — »naša armija mora biti čvrsta. Ne samo u organizacionom pogledu već, prije svega, u moralno-političkom pogledu«.

Upozoravajući da neprijatelji samoupravnog socijalizma neće mirovati, drug Tito kaže da »... dok god bude Armija, odnosno dok oružane snage budu čvrste, opasnosti za bezbjednost naše zemlje neće biti. Niko neće moći da diže glavu. Zbog toga moramo obratiti svu pažnju moralno-političkom jedinstvu, borbenoj spremnosti i modernizaciji Armije«.

Izgrađivati i osposobljavati oružane snage da uspešno ostvare svoju ulogu i izvrše sve zadatke u najtežim mogućim uslovima — složen je, trajan i neprekidan proces. Zbog toga je drug Tito više puta naglašavao značajnu ulogu nauke na tom poslu, posebno vojne nauke. U intervjuu »Vojnom delu«, u decembru 1973. godine, on je podvukao jedan od trajnih zadataka iz tog domena:

»Vojna nauka mora da sarađuje i da se oslanja na ostale nauke, ali i da *samostalno izučava i predviđa razvoj, da krči put praksi*, da je usko povezana sa praksom«.¹ (podvukao Đ. L.).

Poznato je da nova saznanja postaju činilac snage i moći kada se materijalizuju i potvrde u praksi. Nauka postaje materijalna snaga kada ovlada svešću i akcijama ljudi, a to će postići »... kada izražava njih same u društvenoj praksi, tj. kada izražava njihove objektivno date istorijske potrebe i interese u toj praksi« (Kardelj).

Naša spremnost za odbranu zemlje biće na odgovarajućem nivou samo onda ako budemo u stanju da realno procenjujemo šta nas očekuje, šta nas može zadesiti u eventualnom ratu, odnosno ako znamo i ako smo pripremljeni kako da na moguću agresiju odgovorimo aktiviranjem i najefikasnijim angažovanjem celokupnog odbrambenog potencijala našeg društva i strategijski najcelishodnijom upotrebom oružanih snaga.

Izgrađivanje naučno fundirane predstave o ratu i agresiji u svim njihovim viđenjima sa tog stanovišta ocrtava se kao područje našeg centralnog i trajnog naučnog interesa i naučnog predviđanja. Prema onome što ratne doktrine znače, ova istraživanja ne mogu biti parcijalna ili samo na pojedinim pravcima; radi se o složenim i permanentnim istraživanjima tzv. interdisciplinarnog i multidisciplinarnog karaktera — kako bi se u celini zahvatili svi aspekti rata.

Ta istraživanja moraju biti kompleksna; ona pored vojnostrategijskih i tehničkih moraju da obuhvate i društveno-političke, međunarodne, moralne, ekonomske, psihološke, naučne i druge aspekte rata. Istraživanja ove vrste na odgovarajući način će okupljati najkreativnije naučne snage svih profila i u oružanim snagama i van njih, ona će apsorbovati sva njihova saznanja.

Na referisanju kod Vrhovnog komandanta naše oružane snage su dobile visoko priznanje za ostvarene rezultate u jačanju borbene spremnosti. Ta najviša, Titova priznanja podstiču i obavezuju.

Moralno-političko jedinstvo oružanih snaga i čvrsta i nepokolebiva idejno-politička opredeljenost našeg starešinskog kadra na li-

¹ »Vojno delo«, br. 6/74.

niji Saveza komunista i druga Tita garancija su obezbeđivanja revolucionarnog karaktera i borbene spremnost naših oružanih snaga. Jačanje tog jedinstva i opredeljenosti jedna je od naših stalnih i trajnih obaveza. »To je prvi naš zadatak. To je prvi zadatak komandovanja« rekao je drug Tito. Od oružanih snaga se očekuje da i dalje, dosledno svom revolucionarnom karakteru i tradicijama, daju puni doprinos jačanju i razvoju samoupravljanja u našoj zemlji.

Očigledno je da ovi fundamentalni stavovi Saveza komunista i druga Tita u politici izgradnje oružanih snaga postavljaju krupne zadatke i pred naučnoistraživačke kadrove — posebno u oblasti društvenih nauka. Zapravo, društveni aspekti izgradnje oružanih snaga dobijaju izuzetan značaj, na šta je ukazao i drug Tito:

»Bez shvatanja klasne suštine naše revolucije i uloge oružanih snaga u oružanoj borbi i revoluciji, bez razumijevanja našeg puta u socijalističkoj izgradnji i s njima povezane odbrambene politike, ne mogu se razumjeti ni naš savremeni društveni razvitak ni suština klasne borbe, ne mogu se shvatiti socijalistički karakter ni zadaci oružanih snaga u odbrani nezavisnosti, samoupravnog socijalističkog sistema i tekovina narodnooslobodilačke borbe i revolucije«.²

Moralni faktor i politička svest nisu jednom za uvek dâte i nepromenljive kategorije. One se obogaćuju svakim novim dostignućem u izgradnji samoupravnog socijalizma, političkim i idejnim spoznajama u borbi protiv deformacija i novih oblika idejnih i političkih nasrtaja na politiku Saveza komunista Jugoslavije. Integralna komponenta ove aktivnosti je izučavanje uslovljenosti odbrambene spremnosti društva njegovim samoupravnim uređenjem, a u tom okviru i uslovljenosti izgrađivanja oružanih snaga na osnovama koncepcije opštenarodne odbrane — njihovom društvenom funkcijom i stalnim jačanjem i produbljivanjem revolucionarnog karaktera. Nauka treba da doprinosi još boljem razumevanju društvene uloge oružanih snaga i značenja te uloge u funkciji jačanja njihove borbene snage — s jedne strane, te razumevanja uticaja koje bitne karakteristike oružane borbe vrše i moraju da vrše na principe organizovanja i pripremanja oružanih snaga za ratne zadatke — s druge strane.

Samoupravni socijalistički karakter našeg društvenog uređenja, položaj i uloga čoveka u njemu, revolucionarni interes radničke klase, trajni životni interes naroda i narodnosti da budu ravnopravni i da žive u zajednici — predstavljaju osnovne determinante koncep-

² »Vojno delo«, br. 6/74.

cije i sistema opštenarodne odbrane. Iz toga proizilazi potreba za integralnim pristupom kompleksu zadataka u daljoj teorijskoj razradi doktrine opštenarodne odbrane, u izgrađivanju oružanih snaga, kao i traženju autentičnih puteva u dugoročnom usmeravanju naučnoistraživačkog rada u oblasti rata i odbrane.

U razgovoru sa drugom Titom posebno je podvučena činjenica da u celokupnom posleratnom periodu nismo dozvoljavali da se u procesu razvoja oružanih snaga ispolje i ojačaju tehnokratske tendencije. Naša koncepcija opštenarodne odbrane se rodila i potvrdila u narodnooslobodilačkom ratu i revoluciji; ona se razvijala u celokupnom posleratnom društvenom razvitku kao celovit i sastavni deo naše samoupravne socijalističke izgradnje; u njoj je uvek u prvom planu bila uloga čoveka i njegove moralne snage kao odlučujućeg faktora borbe i otpora. Ovim se moramo i nadalje rukovoditi. »Armija može i treba da bude moderna i dobro naoružana, ali ne pri tome da bude i tehnokratska« (Kardelj). To je stav kojeg ne smemo gubiti iz vida u procesu neprekidne modernizacije i tehničkog opremanja Armije — da bi ona i u najtežim uslovima mogla uspešno da ostvari svoju ulogu u razvoju i odbrani naše samoupravne socijalističke zajednice.

Izgrađivanje sistema opštenarodne odbrane i naših oružanih snaga bogato je polje prakse i novih iskustava. Tu praksu treba kritički, naučno istraživati i ocenjivati, imajući u vidu sve karakteristike rata koji bi nam bio nametnut, naše uslove i specifičnosti — i materijalne i prostorne i društvene prirode. Permanentna naučna konstruktivna kritika, koja našoj odbrambenoj politici i praksi nudi adekvatna rešenja, treba da nalazi podsticaj i u istraživanju i aktualizaciji iskustava našeg narodnooslobodilačkog rata.

U tom pogledu veoma su inspirativne reči druga Kardelja prilikom otvaranja Političke škole u Kumrovcu, kada je rekao da marksizam »već danas mora u sve većoj meri rešavati krupna pitanja zakonitosti i protivrečnosti u razvoju socijalizma kao prakse i sistema, i to u svim područjima«. On je naglasio da »različiti putevi izgradnje socijalizma, različiti stepeni njegovog razvoja, odbrana određene socijalističke prakse i različiti međunarodni uslovi... kao i mnogi drugi faktori koji određuju i obim i karakter teškoća i problema s kojima se sukobljava socijalistička praksa... čine da se marksistička teorija mora okretati protivrečnostima i problemima same socijalističke prakse«. Drug Kardelj je podvukao da je »... revolucionarna teorija marksizma odraz revolucionarne prakse radničke klase, a istovremeno i njen putokaz«.

Vojnoteorijska misao druga Tita i riznica naših ratnih iskustava, kao i iskustava oslobodilačkih ratova drugih naroda, moraju biti trajno područje istraživanja i podsticaja za našu vojnu nauku. Ono što, pre svega, karakteriše Titovo vojno delo to je marksistički pristup problemima rata, odbrane i oružane borbe. S tim u vezi, sposobnost da se stvari sagledaju u konkretnim našim i opštim uslovima i, s obzirom na njih, izgradi strategija i taktika revolucionarnog i oslobodilačkog rata, koja i sama postaje faktor jačanja odbrambenih potencijala i aktiviranja svih objektivnih prednosti oslobodilačkog rata — mora biti suštinska karakteristika i našeg naučnog, marksističkog prilaza.

U uslovima kada je široko područje savremene teorije ratova pod snažnim pritiskom raznih doktrina i svojevrsnog uticaja veoma dinamičnog razvoja modernih i supermodernih sredstava ratne tehnike — za revolucionarnu armiju, kakva je naša, puna afirmacija marksizma i njegovih metoda u svim naučnim oblastima jedna je od bitnih pretpostavki obezbeđenja ne samo revolucionarnog karaktera njenog razvoja već i najefikasniji put izgradnje njene udarne borbene snage. Ako taj revolucionarni klasni i naučni pristup ne bi bio dovoljno uticajan i dominantan, i to na svim područjima, otvarala bi se vrata tuđim uticajima, stranim koncepcijama, hipertrofiji tehničkog faktora i tehničko-tehnološkom pragmatizmu.

Ovo je potrebno naglasiti iz još dva razloga.

Borba koju vodimo za ostvarivanje ciljeva našeg socijalističkog razvitka, njegove zaštite i odbrane vodi se na svim područjima, pa i u oblasti nauke. Upravo na ovom području su razne strane obaveštajne i druge snage i najaktivnije. Realne razlike u nivou razvitka u svetu — u stepenu obrazovanja, saznanja, materijalnim osnovama života, proizvodnje, tehnologije i tendencije produbljavanja i širenja jaza na ovim pravcima — stvaraju, sem ostalog, i veoma pogodne kanale za nove forme prodiranja stranog i najrazličitijeg uticaja, pokušaja nametanja određene vrste hegemonije, uspostavljanja novih oblika zavisnosti, uspostavljanja punktova stranih koncepata i shvaćanja često ogrnutih plaštom »objektivne naučnosti« i sl. Vlastiti marksistički naučnoistraživački rad, naročito o fundamentalnim pitanjima vođenja rata i razvoja vojne, dosledno revolucionarne strategije — bitna je pretpostavka i oslonac idejno-političke borbe koja se mora voditi i na području vojne teorije i prakse. Mi ćemo i dalje izučavati naša ratna borbena iskustva i ugrađivati ih u našu vojnu doktrinu, imajući u vidu karakter savremenih operacija, mogućnosti potencijalnog agresora i naše konkretne uslove. Isto tako i dalje ćemo istraživati iskustva savremenih oslobodilačkih ratova, posebno

pouke iz oružanih borbi i društvene motive borbene superiornosti revolucionarnih boraca nad vojnom tehnikom i tehnologijom agresora.

Izgrađivanje sistema opštenarodne odbrane i modernih revolucionarnih oružanih snaga podrazumeva oslanjanje na vlastite snage i traženje vlastitih tumačenja pojava i tendencija u sferi kretanja savremene stratezijske misli i prakse izgrađivanja oružanih snaga, kao i karakteristika savremenog vođenja rata. U tom pogledu za nas nema i ne može biti izgrađenog modela. Utoliko više to zahteva i razvoj vlastite vojnonaučne teorijske misli, ravnomerniji razvoj svih naučnih oblasti u oružanim snagama i maksimalno korišćenje mogućnosti koje nam pruža naučni potencijal celog društva. Drug Tito je na taj aspekt posebno ukazao u već pomenutom intervjuu »Vojnom delu«.

Nesumnjivo je da su u poslednje vreme i u tom pogledu učinjeni značajniji koraci. Dalje puteve u tom smislu treba tražiti na sve širem frontu. Pored sve veće i šire saradnje na razvojno-konstruktivnom planu moramo iznalaziti i forme trajnog i šireg korišćenja svih istraživačkih potencijala nauke u zemlji, a naročito njenih fundamentalnih i aplikativnih naučnih saznanja. Moramo se postaviti tako da podstičemo sve inicijative naučnog potencijala našeg društva, koje mogu biti od interesa za oružane snage i odbranu u celini, kao i da budemo sposobni da takve inicijative i sami prihvatamo.

Samoupravni društveni odnosi otvaraju prostor za neslućen razmah kreativnih snaga. To važi i za područje nauke. Našom aktivnošću treba da pomognemo proces samoupravnog konstituisanja i integrisanja naučnih institucija. Poseban zadatak u tom pogledu jeste da se u celokupan naučni rad u zemlji (u planove, programe, projekte) realno i konkretno ugrade elementi od značaja za rat i odbranu — kao izraz neposrednog samoupravnog i društvenog odbrambenog interesa nosioca i realizatora istraživanja.

Jugoslovenska narodna armija je dobila visoko priznanje za ostvarene rezultate u pogledu tehničke modernizacije. Pri tome je podvučeno da u tom pogledu — i to vlastitim snagama i na pravcima koji proizilaze iz naše koncepcije opštenarodne odbrane — treba da idemo još brže, organizovanije i efikasnije. Jedan od važnih uslova da to ostvarimo jeste da se u još većoj meri oslonimo na ono što može pružiti nauka u našoj zemlji. Od nje u celini možemo s pravom očekivati da nam dâ odgovor na to kako da do maksimuma iskoristimo svoje vlastite snage i na koja težišta da ih usmerimo.

Zadaci koji se nalaze pred našim oružanim snagama zahtevaju puno angažovanje naučnoistraživačkog rada u svim oblastima, a po-

sebno u ratnoj veštini i društvenim naukama, no ne manje i u drugim (tehničkim, medicinskim i ekonomskim) naukama.

Rezultati naučnog izučavanja svih aspekata rata u savremenim uslovima, kao i faktora koji uslovljavaju i presudno utiču na odbrambenu sposobnost naše zemlje, ukazivaće nam blagovremeno na moguća nova i bolja rešenja u organizovanju odbrambenih priprema, na probleme kojima treba obratiti posebnu pažnju, otkrivaće nam tendencije u razvoju ratnih doktrina drugih zemalja itd. Jednom rečju, to će nam veoma mnogo pomoći da pripreme za opštenarodni odbrambeni rat budu sve kvalitetnije, realnije i, u svakom slučaju, blagovremene.

Nalazimo se neposredno pred usvajanjem srednjoročnih planova razvoja oružanih snaga, a u tom okviru i srednjoročnih planova naučnoistraživačkog rada. To je prilika da u srednjoročne istraživačke programske orijentacije i programe ugradimo i sve zadatke koje je drug Tito 7. oktobra 1975. godine na Brionima postavio pred naše starešine i oružane snage.